

Dar günün dostları

Xalqımızın milli qürur və iftixar günü sayılan 28 May – Müstəqillik Günü Laçında Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev, Türkiyə Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğan və Pakistan Baş naziri Məhəmməd Şahbaz Şərifin iştirakı ilə keçirilən tədbirlərlə qeyd olundu. Bu görüş və tədbirlər yalnız təntənəli mərasimlərlə məhdudlaşmadı, eyni zamanda, regional güc balansına və geosiyasi ittifaqlara dair mühüm mesajların verildiyi strateji bir platformaya çevrildi. Üç qardaş ölkə liderlərinin Laçında – işğaldan azad olunmuş ərazilərdəki tədbirlərdə birgə iştirakı təkcə dostluq rəmzi deyildi, həm də strateji mesaj idi. Çıxışlarda səslənən fikirlər, əslində, gələcək çağırışlara qarşı birgə cavabın bəyannaməsi kimi də qiymətləndirilə bilər.

Bu çərçivədə Prezident İlham Əliyevin Müstəqillik Günüə həsr olunmuş konsertdən öncə etdiyi çıxış mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Dövlətimizin başçısı bildirdi ki, 1991-ci ildə Sovet İttifaqı dağılandan sonra Azərbaycan öz dövlət müstəqilliyini bərpa etdi. Ancaq Ermənistanın işğalçılıq siyasəti Azərbaycana böyük faciələr gətirmişdir. Müstəqillik elan olunandan dörd ay sonra Ermənistan dövləti xalqımıza qarşı soyqırımı törətmişdir. Xocalı soyqırımını nəticəsində 613 günahsız insan, o cümlədən 106 qadın, 63 uşaq bir gecə içində vəhşicəsinə öldürülmüşdür. Müstəqillik elan olunandan yeddi ay sonra isə Laçın erməni işğalına məruz qalmışdır. Ondan əvvəl Şuşa şəhəri işğal olunmuşdur. Ermənistanın işğalçılıq siyasəti ondan sonra da davam etdirilmişdir. Xarici ölkələrin dəstəyi hesabına Azərbaycan ərazisinin təxminən 20 faizi erməni işğalına məruz qalmışdır. Qarabağ və Şərqi Zəngəzur bölgəsindən 100 minlərlə azərbaycanlı etnik təmizləməyə məruz qalmış, qaçqın-köçkün həyatına başlamışdır.

Əlbəttə, Prezident İlham Əliyevin səsləndirdiyi bu fikirlər təkcə tarixə ekskurs deyil, həm də strateji bəyanat kimi dəyərləndirilməlidir. Dövlətimizin başçısının çıxışında Azərbaycanın 1991-ci ildə müstəqilliyini yenidən bərpa etdikdən sonra qarşılaşdığı real təhdidlər, Ermənistanın işğalçılıq siyasəti və bu siyasətin nəticələri konkret faktlarla xatırladıldı. Bu xatırlatma tarixi təbliğat deyil, siyasi yaddaşın dirçəlməsi, beynəlxalq hüquqa əsaslanan iddiaların möhkəmləndirilməsi və beynəlxalq ictimaiyyətə ünvanlanan prinsiplial mesajdır.

Həqiqətən də, Ermənistanın işğalçılıq siyasəti xalqımıza böyük faciələr yaşadıb. Rəsmi İrəvanın yürütdüyü təcavüzkarlıq siyasəti təkcə yaşayış məntəqələrimizin işğal altına düşməsi, minlərlə mülki və hərbi itki verməyimizlə yekunlaşmayıb. Bu müharibə ölkəmizə iqtisadi baxımdan da son dərəcə böyük ziyan vurub. Yenə də Prezident İlham Əliyevin fikirlərinə müraciət etməli oluruq. Prezident 2024-cü il dekabrın 17-də rusiyalı jurnalist Dmitri Kiselyova müsahibəsində bildirmişdi ki, biz bu yaxınlarda vurulmuş zərərin təhlilini başa çatdırdıq, həm də bunu ətraflı etdik: “Biz buna 4 il vaxt sərf etdik və orada hər şey sənədlərlə qeyd olunub. Bu, təqribən 150 milyard dollardan çoxdur, yəni, işğal illərində vurulan zərərdir. Ona görə də zənnimcə, qarşılıqlı iddiaları kənara qoymaq hər iki tərəf üçün qəbul ediləndir”.

Əgər 1990-cı illərin əvvəllərində Azərbaycanda müşahidə olunan iqtisadi durğunluq, ətəlat bir tərəfdən SSRİ-nin dağılmasının acı “mirası”, digər tərəfdən ölkədəki xaos və özbaşınalığın, idarəetmə böhranının nəticəsi idisə, başqa yandan erməni təcavüzünün fəsadı idi. Xocalı soyqırımı isə sadəcə, bir şəhərə və onun sakinlərinə yönəlmiş qətlə deyildi. Bu, Azərbaycan xalqının müstəqil yaşamaq hüququna edilən terror idi. O dövrdə hələ formalaşmaqda olan Azərbaycan dövləti həm daxili siyasi təlatümlərlə, həm də xarici hərbi təzyiqlərlə üz-üzə qalmışdı. Prezidentin bu fikirləri bir daha onu göstərdi ki, Azərbaycanın müstəqilliyi təsadüfi qazanılmadığı kimi, təsadüfi də qorunmayıb – bu, böyük itkilər, xalq iradəsi və milli müqavimət sayəsində mümkün olub. Bu mənada ulu öndər Heydər Əliyevin haqlı olaraq dediyi “Müstəqilliyi qorumaq, saxlamaq o müstəqilliyi əldə etməkdən qat-qat çətin bir vəzifədir” sözlərini yada salmaq yerinə düşər. Məhz ümummilli liderin siyasi uzaqqörənliyi, iradəsi və fəda

Dar günün dostları

karlığı sayəsində Azərbaycan dövlətçiliyi qorunub saxlanıla bildi.

*

Xocalıdan sonra Ermənistanın işğalçılıq siyasəti ardıcıl və məqsədyönlü şəkildə davam etdirildi. Müstəqilliyin elanından yeddi ay sonra – 1992-ci ilin mayında Laçın rayonu işğal olundu. Ondan bir qədər əvvəl isə Qarabağın incisi sayılan Şuşa şəhəri düşmən əlinə keçmişdi. Prezident İlham Əliyev bu tarixi ardıcılığı diqqətə çatdırmaqla bir daha sübut etdi ki, Ermənistanın məqsədi təkcə hərbi qələbə qazanmaq deyil, həm də Azərbaycanın simvolik mədəniyyət mərkəzlərini, geosiyasi əhəmiyyət daşıyan ərazilərini və strateji yüksəkliklərini zəbt etməklə ölkənin suverenliyini sarsıtmaq, onu regionda zəif və asılı bir dövlətə çevirmək idi.

Bu cərcivədə Laçının işğalının ölkəmizə necə böyük zərbə vurduğunu bir qədər ətraflı izah etməyə ehtiyac var. Hamıya məlumdur ki, Laçın heç vaxt keçmiş Dağlıq Qarabağ Muxtar Vilayətinin tərkibində olmamışdır. Ermənistanın Qarabağla quru yolla yeganə bağlantısı bu rayon, daha doğrusu, Laçın dəhlizi vasitəsilə həyata keçirilirdi. Laçının işğal olunması ilə Ermənistan və Qarabağ arasında birbaşa quru əlaqəsi yaradıldı. Nəticədə digər rayonlarımızın işğalı asanlaşdı. Bununla

bağlı Prezident İlham Əliyev də dəfələrlə öz fikirlərini bildirib. Elə mayın 27-də rayonun Bəylik kəndinə köçən sakinlərlə görüşdə cənab İlham Əliyev dedi: “May ayı sizin üçün ikiqat bayram ayı olacaq – həm müstəqillik bayramı, həm də Bəyliyə qayıtdığınız gün. Amma may ayı laçınlılar üçün faciəvi ay olmuşdur. Məhz may ayında Laçın işğala məruz qaldı, Şuşanın işğalından 10 gün sonra. Bu, böyük bir faciə, böyük bir bəla idi həm sizin üçün, həm də bütün ölkəmiz üçün. Çünki məhz Laçının işğal altına düşməsi müharibədə ondan sonrakı uğursuzluqlarımızın təməlini qoydu. Çünki ovaxtkı Dağlıq Qarabağ bölgəsi coğrafi nöqteyi-nəzərdən Ermənistanla birləşdi. Mənfur Laçın dəhlizi açıldı, hansı ki, indi yoxdur. Artıq uzun illərin Laçın–Xankəndi yolu var. Laçın dəhlizi tarixdə qaldı...”

Prezident çıxışında həm də onu vurğuladı ki, Ermənistan bu işğalçılıq siyasətini təkbəşinə həyata keçirməyib. Xarici dairlələrin dəstəyi ilə Azərbaycan ərazisinin təxminən 20 faizi işğal olunub. Bu, çox önəmli və həssas bir məqamdır. Çünki bununla məsələ yalnız iki qonşu ölkə arasında münafiş olmaqdan çıxıb. Beynəlxalq aləmdə müəyyən dairələrin Ermənistanın arxasında dayanması, Azərbaycanın isə bu illər ərzində faktiki olaraq təkbəşinə mübarizə aparması nəzərə çarpır. Cənab İlham Əliyevin bu mesajı, eyni zamanda, bu gün

də bəzi xarici qüvvələrin Ermənistanı qorumağa çalışdığı bir zamanda aktualdır və konkret auditoriyaya yönəlib.

Qarabağ və Şərqi Zəngəzurdan yüz minlərlə azərbaycanlının etnik təmizləməyə məruz qalması, doğma yurdlarından zorla qovulması və onilliklərlə qaçqın-köçkün həyatı yaşaması beynəlxalq ictimaiyyətin gözləri önündə baş verib. Bu, BMT Təhlükəsizlik Şurasının dörd qətnaməsinin yerinə yetirilmədiyi, beynəlxalq hüququn kağız üzərində qaldığı, ikili standartların hökm sürdüyü bir dövr idi. Əslində, beynəlxalq hüquq indi də kağız üzərindədir, yenə də ikili standartlar hökm sürür. Haqlı güclü deyil, güclü “haqlı”dır. Beləliklə, Prezident İlham Əliyevin bu fikirləri həm də həmin ədalətsiz beynəlxalq münasibətlər sisteminə açıq etiraz idi.

Amma, Azərbaycan dövləti və xalqı bu ədalətsizliklə, bu işğalla heç vaxt barışmadı. Prezidentin də qeyd etdiyi kimi, biz güc toplayırdıq, beynəlxalq müstəvidə daha güclü mövqelərə sahib olurduq. Beynəlxalq təşkilatlar cərcivəsində öz haqq işimizi aparırdıq. Bütün aparıcı beynəlxalq təşkilatlar Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü tanımaqla münafişənin həlli üçün siyasi və hüquqi zəmin yaratmışdır. Biz, eyni zamanda, güclü iqtisadiyyat qurmuşuq və məhz bunun nəticəsində ordu quruculuğuna lazımı həcmdə vəsait ayırmışıq.

Güclü siyasi iradə, güclü iqtisadiyyat və güclü ordu faktorları bizi Qələbəyə aparən amillərdir. Bu fikirlərlə bir daha sübut edildi ki, Azərbaycan dövləti və xalqı erməni təcavüzü, işğalı və etnik təmizləmə siyasəti ilə heç vaxt barışmayıb. Nəinki barışmayıb, heç status-kvonu da qəbul etmək niyyətində olmayıb. Əksinə, rəsmi Bakı bu illər ərzində həm diplomatik cəbhədə, həm də daxili strateji quruculuq sahəsində sistemli və uzunmüddətli planla hərəkət edib.

Tədbirdə Türkiyə Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğanın etdiyi çıxış da təsirli idi. Qardaş ölkə Prezidentinin “Bu gün keçmişdə yaşadığımız ağırlardan dərs alaraq davamlı sülhün bərqərar olmasını, etimadın və mehriban qonşuluq münasibətlərinin qurulmasını hədəfləyirik. Müzəffər Ali Baş Komandan cənab İlham Əliyevin sülhün də memarı olaraq adını tarixə yazdıracağına inanırıq” sözləri Azərbaycanın həm hərbi, həm də siyasi meydanda qazandığı uğurların bölgədə sülhə və əməkdaşlığa yol açdığını göstərir.

Bu fikirlər, eyni zamanda, rəsmi Ankaranın regional sülhə sadıqlıyını və Azərbaycanın haqq işinə verdiyi davamlı dəstəyi ifadə edir. Cənab Ərdoğan keçmişin ağırlarını unutmadan, gələcəyə baxaraq sülh və əməkdaşlıq çağırışı edir. Türkiyə Prezidentinin dövlətimizin başçısını həm Qələbənin, həm də sülhün memarı kimi təqdim etməsi Azərbaycanın beynəlxalq nüfuzunun artdığını göstərir. Bu, eyni zamanda, Türkiyə–Azərbaycan birliyinin dəyərlər üzərində qurulduğunu nümayiş etdirir.

Pakistanın Baş naziri Məhəmməd Şahbaz Şərifin çıxışı Azərbaycanla qardaşlıq münasibətlərinin səmimiyyətini və prinsiplial xarakterini nümayiş etdirdi. O, Azərbaycanın 30 illik işğala son qoyaraq qazandığı Qələbəni yalnız hərbi deyil, həm də mənəvi və siyasi baxımdan böyük nailiyyət kimi dəyərləndirir. Şəhidlərin xatirəsini anması və qazilərə ehtiramı Pakistanın bu mübarizəni yalnız siyasi ritorika ilə deyil, dərin insani duyğularla dəstəklədiyini göstərir. Türkiyənin verdiyi mənəvi-siyasi dəstəklə yanaşı, Pakistanın diplomatik platformalarda göstərdiyi həmrəylik Azərbaycanın haqlı mövqeyinin beynəlxalq səviyyədə müdafiəsinə ciddi töhfə verib. “İki ruh bir qəlbə” şüarının “üç ruh bir qəlbə”yə çevrilməsi isə Azərbaycanın, Türkiyənin və Pakistanın birliyi fonunda yeni geosiyasi reallığın təntənəsi kimi qəbul olunmalıdır.

*Saxavət HƏMİD
XQ*